

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek četrtek in soboto, ter velja po pošti prejemam, za avstro-egerske dežele ali v Ljubljani s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četr leta 2 gold. 60 kr. Za tuje dežele za celo leto 12 gold., za pol leta 6 gold., za četr leta 3 gold. 25 kr., a. v. — Za oznanila se plačuje od četristopne pettvrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štampelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. —

Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“.

Opravnistvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Deželní zbori.

Govor poslanca dr. Razлага

v 2. seji kranjskega deželnega zbora.

Priobčujemo ta govor poslanca dr. Razлага zarad tega neprikrajšan, ker ima gospodarski odsek, kakor ga govornik misli, prevažen pomen za materialni napredok naše dežele, in s tem cele slovenske domovine. Samo želimo, da bi tudi drugi poslanci imeli voljo poprijeti se po dr. Razlagu sprožene misli. Govor se glasi:

„Jaz sem bil slavnemu zboru predložil nasvet zastran Jelovice. Jelovica je namreč tisti del naše dežele, kateri leži tostran Bohinjskega jezera, torej na desnem bregu bohinjske Save in nij pravi Bohinj, ter se vleče mimo Radolice, Krope, Železnikov preko Sorice do goriške meje. Vsa ta obraščena visoka ravnata meri črez 1900 oralov razen vmesnih planin.

Komur je lega Jelovice znana, bode vedel, da je to visoka ravnata, le tu ali tam je kak hribič. Drv, lesa in oglja se dosti lehko pridobiva in pri umnem gospodarstvu se nij bat, da bi dežela škode trpela glede na to ogromno planjavo, ako se drevje prenaglo ne bi posekalo. Kakor kažejo razprave pri deželnem in okrajnem komisjonu zavoljo odkupljenja in uravnanja zemljiščnih bremen, je precej razvidno, da je večjidel teh visokih črnih gozdov lastnina c. kr. gorskega erarja; vendar je jasno, da v sredi Jelovice imajo posamezni posestniki lastne rovte in druge kose, kateri so izločeni od politične sekvestracije.

Nekateri deli, ki na zapadno stran visé, so potrebni, da ostane gozd za varnost poslopij, njiv in travnikov, kateri pod njimi leže. To je posebno o Bistriški občini, kjer ima tudi obrtniška družba svoje fužine in bi znala zavoljo plazov in kamenja s posestniki vred v nevarnost priti. Tako so bili enkrat preveč gozda posekali in kamenje je zasulo travnike in njive, kar so morali potem težavno več tednov proč voziti. Torej se mora tam z gozdi drugače postopati in ne vse strošiti, kakor v drugih manj nevarnih krajih. Vendar razvidno je že sedaj, da ostane še znatni kos lepe Jelovice, ko bode gorski erar vse služnosti posestnikov in fužin odkupil. V tej Jelovici so tudi ljudje na jutrajni strani proti Železnikom, Kropi in Sorici tako imenovana kopišča kupovali od fužinarjev, pozneje jih je večjidel podedoval sin po očetu in zadnji čas je dokončno izrečeno bilo, da ta kopišča niso privatna lastina, ker že prvi začetniki niso do njih pravice imeli in po zastaranji ali pri posestovanji je niso proti pridržanemu gozdu zadobiti mogli. Tukaj torej odpade odškodovanje in gorskemu erarju ostane še na zadnje več sveta.

Kranjska obrtniška družba je kupila tudi nekatere dele na zahodni strani od gorskega erarja pogojno za 4000 fr. in takrat se je izrekla želja mnogih srenj, ki so udeležene pri Jelovci, da bi bili radi za dražje plačilo toisto kupili, ako bi se jim bilo to prej ponudilo. Moj denašnji namen nij navajati vse posestne razmere čast. dež. zboru, moj namen je drugi. Sekvestracija bode nehala, katera je 17, morebiti 18 let obstajala in zastran nehanja politične sekvestracije, ki je vpeljana zastran cele Jelovice in nekaterih delov, ki prav za prav ne spadajo sem, kakor deli proti jugozahodu blizu Savice, je že provizorij izdan zastran gozd-

nega nadzorovanja in vživanja gozdnih pravic. To je tudi obče znano na Gorenjskem, da c. kr. gorski erar dosehmal čistega dobička od Jelovice nij dobival ne 1 gold. na leto — trditi tega ne morem, ker pisem nemam ali slišal sem to. Torej pride prašanje s časom, kaj bode c. kr. erar storil s temi velikimi kosi Jelovice, ki mu bodo v last ostali, katere bode neomejene dobil po odkupljenji vseh gozdnih služnosti in bremen. Takrat pride vprašanje na deželo ali se bode ta del Jelovice prodal, da bi potem on posekal vse gozde in kakor Gorenje mislio, imamo mi potem v malih letih Kras pričakovati, kateri se nikdar več s plodnim drevjem zasaditi ne dá, in takrat bi uime in burja tudi pri nas razsajala.

Tako se kaže na levem bregu jezera proti Triglavu tu in tam pečevje, kjer so preveč drevje posekali, prišla je uima in odnesla je vso rodovitno zemljo.

Da se temu v okom pride, ako se v en par letih gozdne razmere uredijo, treba, da se ne ravna po načelih prodaje in kupčije z ostalimi deli Jelovice.

V prvi vrsti bode treba izreči, da naj c. kr. gorski erar proda te kose posestnikom bližnjih kmetij in fužin. Jaz nič nemam zoper to, če tudi kranjska obrtniška družba neke kose od c. kr. gorskega erarja kupi, zakaj vsak prijatelj obrtniške in kmetovalstva bode jako zadovoljen, ako se oboje razvija, da se vzajemno podpirate; pa da bi nekateri podvzetniki to kupili, in deželi na škodo vse drevje posekali, domači ljudje pa ne bi mogli kupiti za ravno toliko plačilo za njih gospodarstvo potrebnih kosov, temu bi se moral v okom priti in torej sem stavil nasvet, naj se izbere posebni gospodarski odsek, kateri bode se posvetoval o razmerah, vse na drobno pretresoval in ob svojem času slavnemu deželnemu zboru nasvete stavljal.

Meni se zdi, da bi tudi mogoče bilo na tiste pridržke misliti pri prodaji Jelovice posameznim posestnikom in fužinam, kateri so potrebni v korist dežele za vzdržanje gozda, pa sicer ne morejo v veljavo priti, ker so zoper lastninske pravice. Tako bi se vsi ostali deli prodali bližnjim posestnikom na letna odplačila in jaz bi mislil, da ne bode eden oral Jelovice ostal, za katerega bi se nihče ne oglasil, ker imamo na vse strani pridnih prebivalcev okolo in okolo Jelovice.

Predlagal sem tudi, da se ta reč izroči gospodarskemu odseku zato, ker se meni zdi, da bode on večkrat priložnost imel, katero deželi koristno reč v pretres vzeti.

Naj le omenim gospodarski šoli v Ipavji in na Dolenjskem, te šole bode imel obravnavati gospodarski odsek, ker gledé na dobre šolske osnove drugih dežel bi reč že dognana bila, torej naj se ta predmet ravno gospodarskemu odseku izroči. Navstalo bode vprašanje, ali se ima za gospodarsko šolo na Dolenjskem, katero posestvo kupiti v last dežele ali pa za šolo le v najem vzeti.

Potem bi imel gospodarski odsek še več drugih reči obravnavati. Če pogledamo v deželo, nahajamo ravno v Bohinji eno rudo, Bohajnit imenovano, iz katere se aluminij po skrivnem poti dela, in te surove rude se vsak dan tri do štiri sto centov izvozi na železnici v Bretislavo na Prusko. Če se ta ruda tako daleč z dobičkom prevaža, bi človek sodil, da je pri tem gotov dobiček, in da bi

koristniše bilo tukaj take tvornice osnovati, da bi domači ljudje več prislužka imeli.

Mi bi morebiti še kje drugod našli v deželi, kar bi potrebno bilo storiti, da se pomanjkanje zabrani posebno v suhih krajih, kjer večkrat preti nevarnost lakote. Naj se ozremo posebno na dolenjsko stran, na Črnomelj, Kostanjevico, Kočevje, Metlico, kjer bi morebiti koristno bilo tu ali tam na stroške dežele mladeniče poslati, da se nauče rokodelstva, kakor je to postavim v Graubünden-u, kjer prosti les rezljajo in si kruh služijo. Koliko bi se dalo prislužiti s pletenjem slamnikov, jerbasov in druge robe, ki se dobro in lehko speča. Ena prikazen še je tudi zanimiva, da se je lani samo iz Ribniške doline 700 centov trnjevih in brinjevih korenin in drevesec na Nemško izvozilo, od koder lepo likane paličke k nam nazaj pridejo, ktere tukaj po 40—50 kr. plačujemo. Če so oni dobiček našli, da surovo blago pri nas kupujejo in daleč za druge denarje izvaževajo, bi vendar koristno bilo tudi v deželi za take naprave skrbeti, da doma ostane zasluzek in dobiček. To vse bi imel stalen gospodarski odsek slavnega zborna razpravljati.

Meni se tudi koristno zdi, če bi, kar železnice zadeva, gospodarski odsek pretresoval in slavnemu deželnemu zboru odločil se in predloge stavljal državnemu: kje je za našo deželo koristna in potrebna železnična mreža. Tako bi pri koncesijah koristnost in potrebnost železnic odločevala, zdaj pa žalibog zapazujemo, da so železniške koncesije darilo pridnim političnim otrokom. Če bi dežela imela koncesijo za eno ali drugo železnicu, bi jo prodala podvzetnikom in bi obilen denar porabil za šole, ker smo v deželi z davki preobloženi. Tako bi o svojem času mogoče bilo za koncesijo gorenjske železnice, za katero so se vsi deželni organi potegovali, blizu pol milijona golddinarjev dobiti in to bi bila znatna pomoč za naše narodne in obrtniške šole in druge deželne potrebe! Ker je tedaj toliko predmetov, katere bi gospodarski odsek vzel v obravnanje, sem stavil ta nasvet, katerega še enkrat priporočujem in slavnemu zboru prosim, da ga izvoli uvažiti in mu pritrđiti.“

Štajerski deželní zbor.

(Izv. dopis.)

(IV. seja 9. novembra.) Dozdaj nij kazalo, da bo v letošnjem dež. zboru prišlo do polit. debate. Denes je pa poslanec Heilsberg od skrajne levice storil predlog: Deželní zbor naj izreče vladu, da od nje pričakuje, ka bo po obljubi prestolnega govora se kmalu lotila volilne reforme, pa na podlagi liberalnih terjatev. (Te nemško-liberalne terjatve poznamo; glavno vodilo jim je ohranjenje nemške hegemonije v državnem zboru.) Ta predlog bo tedaj dajal priliko strankam, zopet enkrat razvijati političke programe. Poznalo se je Kaiserfeld-u, da mu stavljenje tega nasveta nij bilo po godu. Mož vidno stará in si drugačia ne želi, nego da pod njegovim vodstvom bi se mirno rešile vse razprave deželnega zbara.

Poslanec Zschok bere neko interpelacijo do vlade zastran prihodninskega davka akejskih društv. Cesarski namestnik Kübeck obljubi v eni prihodnjih sej odgovoriti na vprašanje poslanca namestniškega koncipienta (Kübeck posebno naglašuje te dve besedi) g. Zschok-a. (Smeh.)

Potem bere Herman, kot poročalec deželnega odbora, postavo, da sme okrajni zastop v Kozjem 45 procentov nakladati na direktne davke; brez ugovora dovoljeno; dalje postavo, s katero se nekim občinam privoli pristojbina 10 gld. za podeljenje domovinskega prava; dalje postavo, da smo nekatere občine više procente nakladati; končno postavo, da se sedanja občina Laško sme ločiti v dve občini: Laški trg in Marija Gredac. Občina Laški trg bo obsegala trg z 90 hišami, 84 posestniki (blizu 700 duš); občina Marija Gredac pa katastralne občine: Podvin, Lahomšek, Plazovje, Lahomno, Lažišče, Lože in Rivenost z 2500 duš, 6861 oralov zemljišča in 3835 gld. davka. Vsaka novih občin je tolika, da lehko opravlja vsa v občinski delokrog spadajoča opravila.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 10. nov. [Izv. dop.] Šolske zadeve v kranjskem deželnem zboru. Dobili smo v roke predlog deželnega odbora in vlade v zadevi novih šolskih postav. Prečitali smo vse in ostrmeli. Razvideli smo, da niti deželni odbor niti vlada svojih predlogov v glavnih točkah nijsta uravnala po izgledu drugih dežel, po potrebi sedanjega časa in najmanje po zahtevanji učiteljev. Gledé vzdržavanja šol — pobiranje šolnine — krajni šolski sveti, — gledé plačevanja učiteljev na ljudskih in meščanskih šolah, gledé pokojnine, gledé opravilnih in petletnih doklad, gledé šolskega obiskovanja in še v drugih točkah — pomanjkljiva sta obadva predloga. Če jih deželni zbor sprejme, ne bode ž njima deželi koristil. Mi o tej zadevi ne govorimo več. Našim deželnim poslancem samo živo priporočamo lanskoprošnjo kranjskega učiteljskega društva, resolucije letosnjega slovenskega učiteljskega zбора in izgledne postave v sosednih deželah, ki so vse boljše od teh predlogov, s katerimi ne more in ne more pomagano biti kranjsku šolstvu. Te besede govorimo iz izkušenj in prepričanja, in to so naše zadnje besede.

Iz Maribora 6. novembra. [Izv. dop.] (Okrajni naš zastop.) Vaš list je nedavno prinesel dobre in podbudilne misli o okrajnih zastopih na Štajerskem. Ta stran političnega našega delovanja je pri nas v Mariboru jako zanemarjena, še bolj nego druge strani. A pri vsej nepravičnosti volilnega reda dalo bi se baš tu največ doseči. Znano je dovolj, kako paša leži na divanu okrajnega zastopa. Kdor je o Seidl-nu že kedaj kaj slišal, rad in lehko verjame, kakova se tu Slovencem poje. Ta mož sliši doma v Kamci (kadar je pač doma!) celi dan na obe ušesi samo slovenščino, [a pri vsem svojem uradovanju se meni v tretje nemško nebo zamaknenega]. Framčani bi vedeli pripovedati, kako ta mož ravnopravnost državljanov gledé na jezike ve spoštovati. V takih rokah so naše občine, naše kmetske šole! Niti opozicije nij v okrajnem zastopu! Ne enega živega glaslu, ki bi opominjal to visoko gospôdo, da je ves okraj slovensk, da Slovenec ima tudi kaj pravice do življenja in časti, da nij samo za davke plačevati in jezik za zobe tiščati. Našemu življu slovenskemu treba tu samo javiti, pokazati se; uspehi bodo kmalu vidni. Korak za korakom, a s časom pride se daleč. Veljavni možje mariborskega okraja, zdramite se! Zaslombe najdete dovolj. Zdaj nij čas, kakor polh pospavati; čas terja svojih mož!

Iz Maribora 7. nov. [Izv. dop.] (Najem enega milijona denarjev.) V enem prejšnjih svojih listov sem poročal o najemu enega milijona denarjev, kateri hoče mesto najeti za mestne stroške. O tem se zdaj vrti razgovaranje po mestu. Ta miljon je postal kamen, ob kateri se neka mariborska stranka, tako imenovani „stari“, spodiktajo. Ali pravo sem imel sporocajoč v svojem do-

pisu, da bode ta denarski manever dobro iztekel. Čujte! Izmed vseh 1153 volilcev mariborskih prišlo je v ponedeljek 57, reci sedeminpetdeset mož v Reiser-jevo kancelijo o najemu glasovat. Izmed teh jih je 39 glasovalo za najem, 18 pak proti. Ker se molčči volilec pritrjujočim prištevajo (po oklicu županovem) glasovalo je torej (pravi sofistika najema pijane stranke), razve teh 18 mož vsa druga občina (1135 volilcev) za najem. Živila logika naša „opozicija a non opponendo!“ Eden mestjan, ki je menil, da bode vse na rotovž teklo, zoper glasovat, nij hotel tija iti, češ, „da me nij treba.“ Ko je pak o izidu glasovanja slišal, je dejal: „fafluh! ho mer kšigen, ken'mer a colen!“ Mož jo je pogodil; kdor molči, naj trpi!

Iz Kozjega, 8. nov. (Izv. dop.) V št. 126 „Slovenskega Naroda“ se iz Gradea piše, da bode štajerski deželni odbor zdanjemu deželnemu zboru med drugim tudi prošnjo tukajnjega okrajnega zastopa predložil, da sme vsled deficitu za tekoče leto od 14.191 for. za prihodnje leto 45% na direktne davke kozjanskega okraja nakladati. Kozjanski okrajni zastop bode menda edini na Štajerskem, ki tako slabo gospodari, da potrebuje tako visoke naklade na direktne davke, da mora deželni zbor za potrjenje prositi. Temu se pri takem gospodarjenju, kakor je v št. 118 „Slovenskega Naroda“ nekoliko popisano, nikakor ne čudimo; tedaj čez to za zdaj besedice ne. Pa zvedo naj dotične oblasti, in naši deželni poslanci, da se tukaj že letos za okrajne potrebe 45% naklade na direktne davke pobira, — kako se tedaj postave spoštujejo!

Iz Vrhnik, 6. nov. [Izv. dop.] * „Novice“ so prinesle 23. pr. m. dopis iz našega trga, ki je tu zelo hrup delal. Čakal sem dolgo, da bi kdo kaj na to odgovoril, a ker nihče nij, prosim Vas, ne odrecite mi malo prostora v „Slov. Narodu“. Kar kratko Vam povem, da poročilo v „Novicah“ nij resnično, da izvoljeni v občinski zbor ravno tako niso narodnjaki, kakor drugi ne vsi nemškutarji. Pri nas žalibog političnih strank nij, temuč vse je osobno. Za to je pa tudi surovost, s katero se bivši naš kaplan Kogej v „Novicah“ kot nemškutar grdi, čisto osobna stvar, nelepa intriga našega dekana. Idriječanom, ki so gosp. Kogeja dobili, se nij treba čisto nič ustresiti. On ne bo nikoli pruskega duha trosil. Kar se pa tiče kavarne in kvart, katere mu „Novice“ očitajo, bilo bi surovo in neotesano, ako bi tudi res bilo. Kam bomo prišli, če si bomo med soboj po časnikih vsako tarok-partijo in vsako črno kavo očitali, kakor to začenjajo „staroslovenske“ Novice. Sicer pa sem jaz g. Kogeja v kavarni samo dvakrat videl, pa vselej se je tako vedel, kakor se izobrazil človeku spodobi.

Iz Postojne, 6. nov. [Izv. dop.] (Prusi v Postojnski okolici.) Te dni sem izvedel, da romi po Postojnski okolici neka okrožnica za nabiranje podpisov za ustanovitev nemških šol na Notrajskem, katera okrožnica, kakor sem slišal — je prišla iz Gradea. Podpisali so se vsi gospodje v Postojni, kateri imajo v glavi pre malo možgan; da še celo sodnijski uradniki so se podrtali, kateri imajo vedno s prostim ljudstvom opraviti in ne pomislijo, da živé od žuljev preprostega kmeta. — Podpise po okolici pa nabira tukajšni tiskar M. Š., kateri bo dobil zato gotovo od Bismarca križec zasluge za Prusijo na Slovenskem, kajti on se močno trudi, ker ta možiček leta tako sem ter tje, da si bode pete zbrusil.

Pa zastonj je ves njih trud in prizadevanje, ker oni, kateri to žele, niso večina v našej deželi, ampak le čuki, ki žele, da bi bilo vse nemško. Gospodje! prepozno ste si to omislili; poprej bi bili bolje žile napeli, in morda bi se Vam bilo posrečilo, pa sedaj, ko se narod že preveč zaveda, zdaj je prepozno. — Res, žalostna je majka Slava, ker tudi med nami je še zmirom nekoliko tacih

čukov, kateri vedno ljudstvo šuntajo proti vsemu, kar je slovenskega.

Naj slednjič omenim še o nekem „škandalu“, kateri se je godil v tukajšni kavarni. — Bili smo zvečer po navadi v kavarni, kar prideta dva Postojnska „purgarja“ ter pričneta tukajšnega učitelja, kateri je bil tudi notri, napadati in žugati, da ga bodo spodili, ker sedaj bodo nemške in neveč slovenske šole — kakor misijo gospodje, kateri so okrožnico podpisali.

Kako se bode Bismark veselil, ko bode slišal, kako se trudijo njegovi apostelji; od samega veselja si bode še tiste tri lase poruval. — Vsi tisti gospodje in drugi, kateri so to okrožnico podpisali, bodo dobili vsi visoke službe ali pa zlate in srebrne križce za nemške zasluge. H. B.

Iz Gradea 8. nov. [Izv. dop.] — r. — Pevsko slovansko društvo višjih šol v Gradeu letos prav za prav še le začne obče važen pomen dobitvati. Lani smo komaj društvo ustanovili, ko je šolsko leto se končalo in prav britko smo čutili, kaj se pravi: „vsak začetek je težek.“ A izgubili časa vendar nijsmo, zakaj, letos se je društvo na krepkejše noge postavilo, kakor je bilo upati: Število pevcev je veliko, talentov ne manjka, odbor marljiv i kar je prvo, dobili smo izvrstnega narodnjaka za našega pevovodja gosp. Fureka, učitelja na tukajšnji jetnišnici. Nič nam se ne more odrekati, samo eno je potrebno, bodoč da se število podpirajočih udov ohrani in pomnoži. Odbor se tedaj ponizno obrača do vseh prijateljev slovenske mladine, da prav radi radodarno roko svojo društvu podajo, ki ima preblagi namen po petji v tujem mestu domače čutenje buditi i brata bratu približevati, da se ne izgubi v tmini ga obdajajočih krutih sovražnikov. Vse za domovino, za blagor našega tlačenega naroda!

Iz Gorice 6. nov. [Izv. dop.] Po Gorici gre govorica, da je tukajšno okrajno šolsko svetovalstvo predlagalo za izpraznena 4 mesta na tukajšni c. kr. vadnici sledeče gospode: Za italijanski mesti gosp. Galla i Jacoba; za slovenski pak g. Valentina Kumarja in Budala. Kar se tiče italijanskih 2 mest, se mi nič ne brigamo, a kar zadevuje slovenski mesti, reči moramo, da bi bilo pač žalostno, ako bi se tako tudi pri ministerstvu potrdilo. Posebno čudno in smešno se nam zdi, da je slavno svetovalstvo izmeju vseh slovenskih kompetentov najslabšega predlagalo, namreč gospoda Budala, ki, ker službuje na italijanski šoli v — a —, je svoj materin jezik že popolnoma pozabil, in le za silo tako slovensko lomi kakor goriška prodajalka na trgu. Omenjeni gosp. Budal je študiral 2. latinsko šolo in ker je bil v tej šoli s „trojko“ obdarovan, našel je „refugium peccatorum“ v preparandiji. — Po vrh tega se nam zdi zelo nehvaležno, da je slavno šol. svetovalstvo našega vrlega Avgusta Arminija Lebana zavrglo, kateremu se vendar malokak učitelj more meriti. V pojasnilo moram omeniti, da je gosp. A. Leban pred 5 leti dovršil izvrstno gimnazijo z maturo, in je bil pri dovršitvi preparandije, kakor tudi pri učiteljski poskušnji z odliko obdarovan. (On sam do sedaj dobil je učit. posk. spričevalo I. reda, kakoršnega dobodo le oni izpraševanci, ki odgovoré v vseh predmetih prav dobro.) Ali slavno tukajšno svetovalstvo ga je zvrglo čujte! ker je panslavist, vnet za slovensko reč! Torej tudi pri nas stare birokratične bedarije in iz njih izvirajoče krivice.

Iz Zagreba 8. nov. [Izv. dop.] „Obzor“ donaša ciklus sestavkov, razpravljajočih dogovore vršujoče se v Pešti. Temeljito teh sestavkov kaže, da jih piše večje pero, da jih ne mara piše član naše kraljevinske deputacije. Naše politično občinstvo se borme ne more tožiti, da o vsakdanjem stanju stvari nij temeljito izvestjeno. O finančnem vprašanju je naša deputacija, kakor „Obzor“ poroča, že dva izradka ogerskej kralj. deputaciji predložila. Ta bo na nje pismeno odgovorila, in za končen sklep finančnega vprašanja bode 16. t. m. skupna seja obeh dveh deputacij. Kakor znano, dobivala je naša deželna vlada poleg nagodbe leta

*) Smo okrajšali.

Uredn.

1868. za ponamirivanje stroškov za avtonomno politično, pravosodno in naukovno deželno upravo naeto iz drž. blagajne „pavšalno“ svoto 2,200.000 gold. Ta „pavšal“ izgledal je kakor nekakšna penzija. Deželnej vldi bile so s pavšalom obedve roki zvezani. V podporo na narodno-gospodarskem in bogočastno-naukovnem polji nij mogla skor čisto nič storiti, kajti ta „pavšal“ je komaj strogo upravne stroške pokril. Naša deputacija terja, naj se tudi finance pod upravo avtonomne naše deželne vlade postavijo, in „penzija“ 2,200.000 gold. odpravi. Kakor se čuje, nemajo Magjari nič proti temu; vsaj „Reforma“ tako piše. Oni hočejo samo poroštvo imeti, da bode hrvatska državna blagajna točno svojo tangento za strošek skupnih zadev v skupno drž. blagajno odprenljivala. V čem hočejo oni to poroštvo zadobiti, to še nij znano, ravno tako tudi to ne, kaj jim bo naša kralj. deputacija v to ime ponudila. — Naj kočljivejša zadeva je vprašanje odvisnosti in odgovornosti našega bana kot načelnika naše deželne vlade. Od koga bo odvisen? komu bo odgovoren? to ste važni vprašanji! V razmerji bana nasproti ogerskej vladi, nasproti kroni in nasproti našemu saboru, leži politična večja ali manjša samostalnost naše kraljevine. Načelo državnega edinstva dežel ogerske krone je pojem, ki se dá raztezati. Kakor sem v svojih dopisih že večkrat omenil, bode to vprašanje naj več težko delalo. Magjari so v političnih vprašanjih veliki skeptikarji, ter si ne bodo dali dokazati, da je A to, kar B. Naša deputacija bo zahtevala za avtonomne zadeve od krone imenovanega bana, ki je na zgor izključivo samo od nje odvisen, in na zdol izključivo samo našemu saboru odgovoren; — za skupne zadeve pa od krone in ogerskega ministerskega predsednika imenovanega ministra v Pešti, ki bi bil skupnemu drž. zboru odgovoren. Mi tukaj v Zagrebu smo zelo radovedni: kaj bode ogerska kralj. deputacija na to rekla?

Novo nagodbo bo Živkovič kodificiral. Nagodba leta 1868. ima kakih 70 paragrafov. Nova jih bo baje polovico manj imela.

Politični razgled.

V deželnih zborih (razen kranjskega) se je začelo živo gibanje proti ministerstvu in zdanju, Slovanstu in federalizmu protivnemu sistemu. Tirolski zbor je s svojo zadnjic omenjeno interpelacijo prvi začetek storil. Dva ministra, Lasser in Stremayr, sta šla brž v Pešto k cesarju. Ali tirolskega zpora razpustiti si ne bodo upali, in če ga, ne bodo nič dosegli. Ravno tako, ali še bolj važen je poljsko-gališki zbor. Tam je knez Čartoriski nasvetoval, naj se pošlje cesarju adresa. Čartoriski je federalist, in gotovo se bodo celo Poljaki za avtonomijo energično potegnili. — V šleziskem zboru je slovenska manjšina energično vstala za pravice slovenskega jezika, proti nemškim gospodožljnostim. V koroškem zboru je slovenski poslanec Einspieler odločno zahteval, naj se zapisniki saj tudi v slovenskem jeziku izdajajo. — V štajerskem zboru bode prišlo do politične diskusije, v kateri bodo naši slovenski poslanci gotovo svoj glas povzdignili za narodne pravice štajerskih Slovencev. V očigled vsega tega, zahteva vse, kar nij politično blaziranega, prekomotnega in strahopetnega pri nas, da tudi **kranjski zbor z odločno adreso pomaga** drugim federalističnim zborom vreči denašnji sistem. Pričakujemo v prihodnjih dneh nasveta za adreso, da si se do zdaj v Ljubljani nihče ne gane iz navadnih ojnic.

Poslanec in bivši minister dr. Giskra je svoje vzvišeno mesto porabil, da je obogatel. Pri mnogih bankah in železnicah se je dal postaviti za dobroplačanega upravnega odbornika. Tako tudi pri Lvovsko-Černoviški železnicici, katera je gnjilo in goljufivo gospodarila, da jo je moral celo njegov prijatelj minister Banhans pod sekvester deti. Zarad tega so Giskro ustanovljeni (ne-

koliko poštenejši) listi napadali. Da bi svojo „čast“ rešil, sklical je Giskra oni teden svoje dunajske volilce in se je opravičeval pred njimi. Ker je bila ogromna večina volilcev sama taka kot on, namreč borzijanci, ki se od enakih špekulacij živé in bogaté, dali so mu odpuščenje vseh grehov. Izvirno je pri tem to, da je Giskra vso krivico guljufij zavračal na vlado, resp. na vladne komisarje in na ministra Banhansa. Rekel je pa, da v tem neče več govoriti zato, da ne bi vldi škodoval, ker je ustanovljen. Torej ustanovljenost vse pokrije. Bomo videli, ali bode Banhans kaj odgovoril.

Hrvatska kraljevinska deputacija v Pešti je svoj elaborat dokončala. V prihodnje več o tem.

Zbor nemških poslancev, ki se imenuje deželni zbor za Češko, osnoval je nov volilni zakon za češki deželni zbor. To se ve, da je osnova taka, da hoče nenanavno nemško večino na Češkem za zmerom utrditi.

Pretekli pondeljek je bil ogerski drž. zbor na novo odprt. Irany je interpeloval vlado zavolj civilnega zakona, zavolj verske svobode in zavolj ravnopravnosti vseh veroizpovedan. Lonyay je na zborovo mizo položil pet zakonskih osnov o vojniških zadevah, minister Toth zakonsko osnovo o uredenji mestnih zastopništv, minister Pauler zakonsko osnovo o kolonistih, minister Trefort je pa poročal o zadevah javne poduke, ob katerej priliki je zlasti slabo stanje naših prednjih učilišč grajal. Znamenita je zakonska osnova o uredenji Budim-Pešte. Poleg nje se bodo do sedaj samostalni municipiji. Pešta, Budim, Stari Budim in Margarin otok v en municipij zedinili, ki bo brojil 400 zastopnikov. Ena polovica zastopnikov bo volilo skupno mestjanstvo, druga polovica pa 1200 največ davka plačajočih mestjanov. V tem celem statutu veje veliko junkerskega duha. Ogerski liberalni listi zavoljo tega niso ž njim zadovoljni.

Na Španjskem je zbornica poslancev sklenila prejšnjega ministra Sagasta na obtožno klop deti, da si se je načelnik zdanjega ministerstva temu upirati poskušal. Pišejo, da bodo pri obravnavanji te pravde prišli škandali na dan, ki bodo omadeževali tudi zdanje ministerstvo in kralja, tako da stoji Španija zopet pred novim breznom prekucij in propada.

Razne stvari.

* (3. seja deželnega zpora kranjskega) včeraj v pondeljek nij imela nobene zanimivosti. Zato odložimo poročilo zarad obilosti drugega gradiva na prihodnjič.

* (Lesarjevo tajnikovanje pri „Matici“) smo že pojasnili večkrat. Denes še en prinesek škandaloznega ravnanja tega večnega tajnika. V svojem oficijelnem poročilu v odboru in potem v javnosti v „Novicah“ je g. tajnik katehet Lesar trdil, da g. dr. Duhač, advokat v Mariboru, kateri je zarad izida volitev izstopil, nij plačal letnega doneska. S tem je javno dolžil enega moža, da nij izpolnil svoje dolžnosti, za katero se je z vstopom in podpisom zavezal. Mi pa dobimo iz Maribora sledeče, od profesorja bogoslovja g. M. Šinka, poverjenika „Slov. Matice“ lastnoročno podpisano (nemško) pismo: „Jaz potrdim s tem, da je bila navada, letne prineske za „Matico“ pri izročevanji knjig pobirati, da sem g. dr. Duhaču denes knjige za 1872 izročil in mi **je on letni donesek plačal**. Drugega zaostanka pa nij na dolgu. Maribor 9. novembra 1872 Math. Šinko m. p.“ — Namesto, da bi se tajnik po privatnem potu podučil prej, kdo je res kaj dolžan, kdo ne, in kako se plačilo dobi, gre samopašnik gole laži zarad 2 gld. po svetu trositi!

* (Služba nadzornika varnostne straže), s katero je združena letna plača 600 gl., službena obleka, značaj magistratnega uradnika in penzija, je izpraznena v Ljubljani; prošnje do 15. nov. ljubljanskemu magistratu.

* („Slovenija“ na Dunaju,) znano društvo slovenskih visokošolcev, je imela, kakor se nam iz Dunaja piše, 9. t. m. zbor, v katerem se je enoglasno sklenilo, da imajo vsi udje „Slovenije“ pristopiti k „Slov. Matici“ in letne doneske do konca tekočega semestra plačati. Dalje je bilo skleneno v bodočih počitnicah napraviti študentovski shod v Ljubljani. Za predsednika je bil izvoljen stud. juris A. Ferjančič.

* (Kranjska kmetovalska družba) je sklenila poslati gosp. vit. Gutmannsthala event. gosp. Rih. Dolenca v posvetovalni zbor o vinstvenih stvareh, katerega ministerstvo na Dunaj sklicuje. Po nasvetu dr. Coste naroči družbin odbor svojemu zastopniku pri agraričnem kongresu, katerega poljedelski minister sklicuje, naj v imenu kranjske kmetovalske družbe nasprotuje ustanovljenju „centralnega kmetovalskega sveta“, ker to bi bila centralistična posamnem deželam škodujoča naprava. Obravnava o državni subvenciji je pokazala, da si kranjski gospodarji za premije manj prizadevajo, kakor bi bilo želeti. Družbi so prispolili gospodje: grof Leop. Lichtenberg, župnik Fr. Levičnik v Prežganji, J. Majntinger, grašinski oskrbnik v Zatičini in G. Hochmayer, c. kr. celnih referent v Krškem.

* (G. Ant. Kupljen), za notarja v Ilir. Biestrice imenovan, je 10. okt. prisego položil.

* (Na goriški gimnaziji) se je letos v prvem razred vpisalo 72 učencev in sicer 42 v slovenski, 30 v italijanski oddelki; na realki je v prvem razredu 101 (!) učencev in sicer 41 v slovenskem, 70 v italijanskem oddelku.

* (Nesreča). Iz Šmarja pri Celji se nam piše: Nesreča se je zgodila 8. t. m. v Šmarji pri Celji; dve ženski sti podpirali voz listja; voz se je zvrnil in je obe ženske zakril, katere sti se zdušile. —

* (Nemška temeljitos.) „Neues Fremdenblatt“ piše o deželnih zborih in daje lep izgled, kako so dunajski časnikarski „šmoki“, ki v Avstriji prvo besedo vodijo, o avstrijskih razmerah podučeni. V vseh deželnih zborih se „tujevski list“ boji, da bodo federalisti in klerikalci ustanovni mir in red kalili, samo v salcburškem, koroškem in štajerskem zboru se nadeja „N. Fremdenblatt“ rajskega pokoja, kateri še bode po mislih imenovanega lista blažji, ker „edini slovenski poslanec štajerskega deželnega zobra utegne ta zbor zapustiti.“ Kaj bode pač rekel krovosati „šmok“, kadar izvē, da v graški deželni zbornici sedi pet slovenskih poslancev, ki bodo pridno kratili rajske veselje ustanovne večine in da je celo v koroškem deželnom zboru eden slovenski poslanec, ki tudi orožja brez bitve ne bode od sebe vrgel!

* (Ruski jezik v avstrijski vojski.) Načelnik avstrijskega generalnega štaba, general Gallina, ukazal je v posebnej okrožnici vsem oficirjem generalnega štaba, naj si, kakor hitro morejo, prisvoje ruski jezik. Ob enem je bil izdan ukaz, naj se na Dunaji napravi posebni kurs za oficirje, da se bodo rusko učili. — Znamenje časa!

Gospodarske stvari.

Vinスト.

Trgatve je že davno končana in je povsod iznenadila vinorejce, kateri so sicer že naprej videli in vedeli, da nemajo ničesa posebnega pričakan, pa take neplodne letine si vendar nikjer niso v svesti bili. Na prstih bi lehko našeli kraje, kjer so letos toliko vina dobili kot lani; navadno pa samo tretjino ali k večjemu polovico lanjskega pridelka. Po takem izidu trgatve nij čuda, da je vinski mošt že od preše proč se prodajal po 9 do 10 gld. avstr. vedro in da je ta cena zdaj že poskočila na 12 goldinarjev v slabejših, a na 15 do 16 gld. v boljših legah. Tako nenavadno visoke cene mošta in novega vina se ne spominjajo najstarejši ljudje. Mošt je bil sicer sladak, tehtal je 18° do 19° na Klosterneuburški moštvi vagi (na Do-

lenjskem 17° do 18°, na Pohorji 18° do 20°, v Ljutomeru 19° do 21° in višje); leta 1869 je bil mošt enako sladak, tedaj bode letošnje vino 1869letnemu podobno, nikakor pa 1868-mu, kakor so nekateri mislili. Umnejši vinoreje so si letos nekoliko pomagali s tem, da so si napravljali petiotiziran mošt. Tudi jaz sem po načinu v „Sl. Narodu“ povedanem 25 veder petiotiziral. Tropine sem po trikratnem prešanji nalil z vodo in sicer na karnici, da mi jih nij trebalo spravljati v kadi; en del vode sem malo segrel, da je vsa imela temperaturo 13°. Že par ur po nalivanju je voda začela šumeti, tropine so se vzdigovali in sčasoma je vrenje tako burno postalo, da sem moral vedno dobro s drogom mešati dati. Po 24 urah že sem odtočil to vodo v veliko kad, v katero sem dal beli cuker v kraljih. Vzel sem 12 funtov na avstrijsko vedro. V par urah se je ves cuker raztopil in zdaj sem to tekočino, ki je v vsem prvemu moštu podobna bila, le bolj rdečasta, nalil v sode, da je v njih ostalo za 4 prste praznega prostora ter pritrdil vrelne cevi. Burno vrenje se je v obojih moštih, v pravem in petiotiziranem letos precej naglo v 10 dneh vršilo. Začetkom novembra sem odstranil vrelne cevi; oba mošta sta svojo sladost popolnem zgubila, petiotiziran pa se je razločil od pravega 1. da je bil slabješi, kar je

naravno, saj je imel le 14° sladkosti, pravi pa 19°, in 2. da je imel malo okusa po peceljnih, vendar le za skušenega vinopiveca in ne več, kakor se ta okus navadno pri kranjskih vinih nahaja. Ko bi pri branji bil ločil jagode od pecljev, česar pa letos nisem storil, bi tudi ta okus še neznatni bil. Da pa bo petiotizirano vino tako močno, kakor pravo, mu bom pri 1. pretakvanji okolo božiča dodal toliko alkohola ali špirita, za kolikor je preslabo in sicer bo zadostovalo 1 bokal ali pint na avstr. vedro. To tudi svetujem vsem vinorejem, kateri so mošt petiotizirali in premalo cukra vzeli. Spirit pa mora biti rektificiran, da na roko vlije ne smrdi po blatu, in kakih 60° močan. Vlije se, kolikor se ga misli dodati, v prazen sod, v katerega se bo novo vino prečilo in potem se sod z novim vinom napolni; da se pa gotovo špirit med vse vino zmeša, dobro je ga z drogom mešati. Okus po špiritu, če se o prvem pretakvanji dodá, se izgubi v 6 do 8 tednih. Kdor pa svojega vina ne misli pretakvati, kar je sicer proti pravilom umnega kletarstva, naj po končanem tihem vrenju po sv. Martinu, ko novo vino več ne šumi, kolikor je treba, alkohola primeša.

Listnica opravnosti. G. A. K. v Š. Vaša naročnina je plačana do konca t. l.

Dunajska borsa 9. novembra.

Akcije narodne banke	9	90
London	107	60
Kreditne akcije	335	10
Napol.	8	61
C. k. cekini	5	12
Srebro	106	85

Občno priljubljeni in po zdravniških izrekih skušeni (230—1)

Štajerski zeliščni sok

se dobi vedno v čvrstem stanju pri J. Purgleitner-ji, lekarji v Gradišču.

Cena za steklenico 87 kr. a. v.

brez zdravila

Na prsih in plučah

bolani se po naravnem potu tudi v obupnih in od zdravnikov za neozdravljive razglašenih slučajih radikalno ozdravljajo

brez zdravila.

Po natančnem popisu bolezni pove pismeno

več

Dir. J. H. Fickert, Berlin.

Wall-Strasse No. 23.

Honorar 5 gld. a. v., ki se naj pismu priloži.

(162—20) brez zdravila

brez zdravila

Zdravnik za zobe, docent dr. Tanzer

iz Gradišča

ordinira vsak dan neprestano od 8. do 4. ure za bolane v zobeh, stanuje v „Hôtel Elefant“ sobna št. 20 in 21, 1. nadstropje.

Ostane zarad mnogih bolnikov še do sredi novembra t. l. (229—1)

1 kos v navadni velikosti 42 palcev dolg velja 10 gld.

Dežni plašči.

Potovalcem, gospodarjem ali železniškim uradnikom in sploh vsem tistim, ki so dežu izpostavljeni, priporoča se prav angleški **dežni plašč**, is novozboljšanega, nerazdržljivega, nepremočljivega blaga. Ti plašči presegajo v eleganci in trpočnosti vse druge do zdaj izdelovane. Opomiti se mora, da so ti brez vsega šiva, torej niso popravljanju podvrženi, in so tako narejeni, da se dajo tudi pri lepem vremenu na drugi strani kot elegantna vrkna suknja rabiti.

1 kos v navadni velikosti 42 palcev dolg velja 10 gld.

vsaka daljša 2 palca veljata 1 gld. več.

Kapuce veljajo kos 1 gld.

Glarna Zaloga fabrike Gorin & Sohn v Manchestru.

**Luč
lepa**

**Luč
dobra**

**Luč
cena.**

Najnovješč petrolejske varnostne svetilnice z najboljše konstruiranim metuljevim hranilnim lučnikom (1 plamen daje 6 svetilnih luči), nepreprično najlepša svečava in vendar 50 percentov prihranje proti vsakemu drugemu svetilu. Da se ne bi bilo batiti konkurenčije, so cene neslišano nizko postavljene. Za najboljšo kvaliteto se garantiра.

1 kuhinjska svetilnica s stekлом in stenjem (doht) vred kr. 45, 60.

1 kuhinjska, stenska ali viseča svetilnica, kompletna kr. 85, gld. 1.20, 1.80.

1 čedna sobanska svetilnica, celo kompletna gld. 1, 1.20, 1.50, 1.80.

1 najlepše oprave gld. 2, 2.50, 3.

1 salonska svetilnica, bogato dekorirana, superfina gld. 4, 5, 6, 8, 10.

1 svetilnica za studiranje ali delo z zastorom gld. 1, 1.50, 2.

1 stenska svetilnica za hleva, prednje sobe itd. kr. 90, gld. 1.20.

1 viseča " fabrike, delavice, poslovnice gld. 2, 2.50, 3.50.

1 " " " obednice s škripcem, prefina gld. 5, 8.

1 " " najfinješa sorta, bron pozlačen gl. 15, 20, 25.

Cene svetilnic se razumevajo kompletno s stenjem in steklom vred.

1 svetilnič in zastor, majhen, srednje fin kr. 5, fin kr. 10, najfinješi kr. 15.

1 srednje velik, srednje fin kr. 25, fin kr. 35, najfinješi kr. 45.

1 vatev svetilničnega stenja kr. 4, 6, 8.

1 škarje za svetilnico, jeklo kr. 25.

1 zastorodržec (branič, da zastor ne zgori) kr. 5.

1 cilindrobrane (brani, da steklo ne poči) kr. 10.

1 mehaničen cilindročistec kr. 20.

1 podstava za svetilnico, najlepša kr. 20, 30.

1 svetilnica čepica, v najlepših oblikah kr. 15, 25, 35.

1 škripce za viseče svetilnice gl. 1.40, 1.80, 2.20.

1 steklen cilinder kr. 4, 5, 6.

1 steklena krogla kr. 20, 25, 30.

1 plehasta posoda za 1 funt petroleja kr. 30, za 2 funta 50 kr.

Kupeci en gros dobijo rahat. (185—12)

A. Friedmann,

Dunaj, Praterstrasse 26, parterre & 1. nadstropje.

Luč Lepa

Do sedaj nepreseženo!

Ces. in kralj.

pravo

izključ. privileg.

očiščeno

olje iz ribje masti

od

Viljema Maager-ja na Dunaji.

Od prvih medicinskih avtoritet preiskano, priporočeno in zapisano kot najčistejše, najboljše, najnaravnejše in priznato nauspešniše zdravilo za **bolezni v prsih in plučah**, za škrofule, lišaj, gnojne bolečine, izpustke na koži, otekli bezgalke, slabotnost itd. se dobi pravo — **steklenica à 1 gld.** — ali v moji fabriški zalogi: **Dunaj, Bäckerstrasse Nr. 12**, ali v najbolj renomiranih lekarnah in specerijskih štacunah monarhije, tako med drugimi pri teh-le firmah: **Maribor**: J. D. Bankalarijeva vdova, A. W. König, lekar; **Gradišča**: Ertl & Krebesch, D. Sigmund, M. Seiner, F. X. Seeger, trgovci, V. Grabowitz, lekar; **Celje**: F. Janesch, trg.; **Judenburg**: J. Postl, trg.; **Celovec**: Dr. P. Hauser-jevi dediči, A. Beinitz, F. Erwein, lek.; **Ljubljana**: Eggenbergerjeva vdova, Ot. Schenk, lek. P. Lassnik, M. Golob, trg.; **Ptuj**: G. Karagyena, A. E. Reithammer. (199—3)

Dr. J. G. Popp-a

(6—5)

Anatherinova ustna voda,

posebno zoper vsak slab duh v ustih, naj pride od umetnih ali votlih zob ali od tabaka.

Ni boljšega za boleče, lahko krvaveče zobno meso, za trganje v zobeh, pri razrahlanju in ginjači zognega mesa, posebno v viših letih, kadar je za premembbo temperatu e posebno občutljivo.

Nad vse cenljiva za rahlo stoječe zobe, bolezen, ktero precej zlajša in brani da se ne ponovi.

Sploh najboljše, kar se more rabiti, da so zobe in zobno meso čisti in zdravi.

Cena gld. 140 steklenica.

Dr. J. Popp-a anatherinova zobna pasta.

Zgoraj imenovana zobna pasta je eden najlegotnijih pomočkov za čiščenje zob, ker nima nikakorših zdravju škodljivih snovi v sebi, mineralični primeski ne delajo kvara zognemu emailu, organične prvine te paste očiščujejo zobe, blade in bolj živo delajo sklenino in slezeno, primešano eterično olje hladiti usta, zobe postajajo vedno bolj beli in čisti.

Posebno jo gre priporočati potovalcem po suhem in po vodi, ker se ne da razsuti in se tudi po vsakodnevni mokri rabi ne pokvari. Cena za dozo 1 gl. 22 kr. a. v.

Dobi se v Mariboru v Bankalarjevi lekarni, pri g. A. W. König, lek. Marija pomočnica, pri g. F. Kolletnigu in v Tauchmannovi bukvarnici; v Celji pri Krisperju in v Baumbachovi lekarni; v nemškem Landsbergu pri A. L. Müllerju, lekarju; v Gleichenbergu pri F. pl. Feldbachu, lek.; v Konjicah pri C. Fischerju, lek.; Leibnitz, lek. vdove Kretzig; Ljutomeru lek. F. Pessiak; Murek lek. L. pl. Steinberg; v Ptaju lek. E. Reithammer; Radgoni lek. F. Schulz in J. Weitzinger; v Brežca J. Schniderschitsch; Rogatec lek. Krisper; v Kislivodi v lekarni; Stainz V. Timonšek, lek.; Sl. Bistrica J. Dienes, lek.; Slov. Graden J. Kaligaritsch; Podčetrtek Vasulik lek. Varaždinu A. Halter, lekarnica. Deperis lekar v Ipavci.